

LES ESCOLES DE PRIMER ENSENYAMENT AL VOLTANT DE 1892

Mª PROVIDÈNCIA GARCIA I SEGARRA

Aquesta comunicació pretén donar una petita pinzellada del que va ser l'educació a Vilanova a les darreries del segle passat.

Se centrarà en el nombre d'escoles, el material utilitzat pels mestres i per les mestres, l'inspector d'ensenyament, la Junta Local de Primer Ensenyament, les festes literàries i musicals a l'escola...

LES ESCOLES DE PRIMER ENSENYAMENT AL VOLTANT DE 1892

Si fem una mirada als anys precedents als que volem estudiar, veiem que Vilanova i la Geltrú, a pesar de l'analfabetisme, ha estat una ciutat que s'ha preocupat per l'ensenyament. El pare Garí, en la seva *Historia de Villanueva y Geltrú*, publicada l'any 1860, ens comenta que, ja abans del segle XVI, el municipi pagava un mestre de Primer ensenyament, i no solament no deixava de pagar-lo, sinó que aquesta dotació l'anava augmentant.

La educación de la juventud, aunque descuidada en general en épocas lejanas, ha habido no obstante en todos tiempos hombres en Villanueva que conociendo su importancia la han procurado para sus hijos. Así es que Villanueva antes del siglo XVI daba ya su dotación a un maestro de primera educación; [...] hasta el presente que dicho maestro percibe del presupuesto municipal 4.000 rs. vn. anuales, habitación y retribución de los niños no pobres.⁽¹⁾

Si ens centrem en l'any 1892, a Vilanova hi havia 1.465 nens i 1.117 nenes a les escoles, que eren les següents:

- La superior municipal de nens.
- L'elemental completa de nens, pàrvuls.
- Pública elemental de nens.
- Primària de nenes de Na Magdalena Fàbregas.
- Primària de nenes de Na Maurícia Unciti.
- Primària de nenes de Na Prudencia Rabell.

- Arts i Oficis.
- Escoles Pies.
- Ateneu.
- Casa d'Empar (Germanes de la Caritat, al carrer Cervantes).
- Círcol Catòlic.
- "San Agustín", d'En Joan Tenas.
- Peninsular.
- Escolàpies.
- De nenes de Na Rosario Montaner.
- "San Carlos Borromeo", de N'Alberto Fontanillas.
- "De Pimera Enseñanza y Comercio".
- "Nuestra Señora de Montserrat".
- "Nuestra Señora del Rosario".
- Santa Teresa de Na Teresa Ros.
- Companyia de Santa Teresa de Jesús.
- Religioses de la Immaculada Concepció.
- De nenes de Na Dolores Teixidó.
- "San Luís", d'En Juan Díez.
- Elemental, d'En José Forner.
- Primera ensenyança, de Na Josefa Mañé.
- De nenes, d'En Jaume Casamitjana.
- La Divina Providència.

Si observem aquesta llarga llista, ens adonem que, l'any 1892, hi havia gran varietat d'escoles a Vilanova i la Geltrú. Resumint:

- 12 escoles de nenes.
- 10 escoles de nens.
- 9 escoles mixtes.

D'aquestes n'hi havia:

- 7 de municipals,
- 20 de particulars
- 4 de subvencionades.¹²

Pot ser interessant de veure, com a mostra, on eren situades les escoles, el nom del seu director/a i el nombre d'alumnes. De les catorze primeres he apuntat les assignatures que s'estudiaven.

ESCOLES MUNICIPALS

Escoles situades al col·legi Ventosa (fet construir per En Tomàs Ventosa i Soler exprés per a l'ensenyament)⁽³⁾

Escola Superior Municipal de Nens. Era dirigida per En Juan Gomis; tenia 83 alumnes. Tots ells feien lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, geografia, geometria, religió i història. D'aquests, 43 estudiaven agricultura i indústria i comerç.

Escola Elemental Completa de Nens. Dirigida per En Juan Fornells, comptava amb 34 alumnes. Tots aquests estudiaven lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, religió, agricultura i indústria i comerç. D'aquests, 12 estudiaven geografia.

Pàrvuls. Dirigida per En Sebastián Andreu, amb 66 nens i 5 nenes. Tots ells i elles feien lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, geografia, geometria i religió i moral.

Primària de Nenes. Dirigida per Na Maurícia Unciti, tenia 16 alumnes. Totes feien lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, religió i labors.

Altres locals

Pública Elemental de Nens. Dirigida per En Pascual Espelt, es trobava a la rambla de la Llibertat i s'anomenava Col·legi de la Marina. Tenia 106 alumnes. Tots ells feien lectura, gramàtica, aritmètica, urbanitat i religió; 70 cursaven escriptura i 52 geografia.

Primària de Nenes. Dirigida per Na Magdalena Fàbregas, situada a la rambla Transversal, amb 36 alumnes. Totes feien lectura, escriptura, urbanitat, religió i labors. D'aquestes, 20 estudiaven gramàtica i aritmètica.

Primària de Nenes. Dirigida per Na Prudència Rabell, al carrer dels Estudis núm. 1. Tenia 26 alumnes, 20 feien lectura, aritmètica, religió i labors; 16 feien escriptura i gramàtica.

Escola d'Arts i Oficis. Dirigida per En Juan Roca i Serra i situada a la rambla Principal, comptava amb 264 nois i 108 noies. 69

dels nois estudiaven aritmètica, geometria i art de construcció; 7, física i química; 169, dibuix; 14, teoria i pràctica de teixits; 5, modelat i buidat, i 7, mecànica. 36 de les noies estudiaven aritmètica, geometria i art de construcció i 72 feien dibuix.

Escoles Pies. Dirigida per En Ramon Comaplà i situada al la rambla Samà, comptava amb 191 alumnes. D'aquests, 106 estudiaven lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, urbanitat, religió i moral; 81, geografia, geometria i història; 75, dibuix; 12, música; 14, mercantil, i 71, batxillerat.

Ateneo de Villanueva i Geltrú. Dirigida per En José Saburit i Ferrer, situada al carrer de Sant Pere. Tenia 130 alumnes. D'aquests, 85 feien lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica i urbanitat; 46, geografia; 26, física i química i 45, música.

Germanes de la Caritat. Les Germanes de la Caritat tenien dos locals dirigits per Sor Concepción Torrents.

Casa d'Empara: 38 nens i 168 nenes.

Nens: 38, lectura, urbanitat i religió; 20, escriptura i 25, música.

Nenes: 86, lectura, urbanitat i religió; 40, escriptura i 42, labors.

Carrer Cervantes: 41 nens i 23 nenes.

Nens: 41, lectura, escriptura, urbanitat i religió.

Círculo Católico. Carrer de Pàdua. 61 alumnes. Tots feien lectura, escriptura, gramàtica, aritmètica, geometria, religió i dibuix.

San Agustín. Dirigit per En Juan Tenas, al carrer de Sant Gervasi, amb 108 nens i 5 nenes.

Nens: 108 lectura, gramàtica, aritmètica, geografia, geometria, urbanitat i religió; 88 feien escriptura i 4 francés i música.

Nenes: 5 cursaven lectura, escriptura, gramàtica i aritmètica.

Peninsular. Dirigida per En Juan Roldán, al carrer Major núm. 60. Comptava amb 111 nens i 10 nenes.

Nens: 93 feien lectura, gramàtica, aritmètica, urbanitat i religió. 60, escriptura; 41, geografia i 18, geometria.

Escolapias. Dirigida per la M. Dolores Sabaté, al carrer de Sant Gervasi. Reunia 95 alumnes.

Sr. D.

Tengo el gusto de participar á V. y familia que en el 20 del actual se celebrarán los exámenes públicos de la escuela de párvulos de esta villa; en el Hospital mall principiando los ejercicios á las 10 de la mañana.

LOS ALUMNOS SERÁN EXAMINADOS DE LAS MATERIAS SIGUIENTES.

Higiene.	Economía pública y privada.
Canto.	Geometría práctica y teórica.
Lectura.	Lecciones mentales.
Escritura.	Historia de España.
Aritmética.	Medidas, pesas y monedas.
Gramática.	Religion representada por los niños.
Moral.	Máximas morales.
Gimnástica.	Cuentos morales.
Historia natural.	Física (fenómenos naturales.)
Lectura sobre objetos.	Química (combinacion de los colores.)
Lecciones sobre objetos.	Composicion de silabas, palabras,
Historia Sagrada.	oraciones y frases, con letras
Geografía teórica y práctica.	sueitas y al dictado.
Sistema método de hablar como los sordo-mudos.	

EDAD DE LOS EXAMINANDOS, 3, 4, 5 y 6 AÑOS.

Confío con la asistencia de V. y familia, quedando V. además autorizado para invitar á todas las personas que sean de su agrado; á cuyo obsequio le quedará sumamente ograidecido su mas atento y S. S. Q. B. S. M.

EL DIRECTOR.

FELIO ALSINA.

*Invitació per als exàmens públics de l'escola de pàrvuls
(Arxiu Escofet - Vilanova i la Geltrú).*

De Niñas. Dirigida per Na Rosario Montaner, al carrer de Sant Gervasi. 30 alumnes.

De Primera Enseñanza. Dirigida per En Francisco Coll, al carrer de l'Aigua. 67 nens i 7 nenes.

San Carlos Borromeo. Dirigida per N'Alberto Fontanillas, al carrer Rabalet núm. 1. 33 alumnes.

De Primera Enseñanza y Comercio. Dirigida per N'Antonio Segura, al carrer de Sant Gervasi. 43 nens i 4 nenes.

Nuestra Señora de Montserrat. Dirigida per Na Rosa Capella, al carrer Correu núm. 8. 30 nenes.

Nuestra Señora del Rosario. Dirigida per Na Dolores Pedro, al carrer de Sant Joan. 70 nenes.

Santa Teresa. Dirigida per Na Teresa Ros, al carrer de l'Aigua núm. 2. 60 nenes.

Compañía de Santa Teresa de Jesús. A la plaça de la Constitució, amb 13 nens i 111 nenes.

R.R. de la Inmaculada Concepción. Dirigida per la M. Mª de la Cruz Coll, al carrer de l'Església. 140 nenes.

Divina Providencia. Dirigida per la M. Mª Rosario de San Juan Bautista, al carrer Correu (convent). 82 nenes.

De niñas. Dirigida per Na Dolores Teixidó, al carrer Sant Pau. 60 nenes.

San Luis. Dirigida per En Juan J. Díez, al carrer Sant Pere. 22 nens.

Elemental. Dirigida per En José Forner, al carrer Armanyà. 14 nens.

De Primera Enseñanza. Dirigida per Na Josefa Mañé, a la plaça Cap de Creu. 30 nenes.

De Niños. Dirigida per En Jaime Casamitjana, al carrer Almace-
nes Nuevos 13. 41 nens.⁽⁴⁾

Junta local de primera ensenyança

Excmta. Junta pública de niños... dirigida por D.

D. de oficio domiciliado
en la s. solicitando la entrada de su hijo...
... de edad años, natural de
... en la referida escuela

Villanueva y Geltrú, ... de de 18...
El Secretario

El Compravista Médico Cirujano

Certifico que... el niño
está vacunado

Villanueva y Geltrú, ... de de 18...

Admitase por Sr. Maestro... mediante la
mensualidad de ... ptes... centimos

Villanueva y Geltrú, ... de de 189...
El Alcalde - Presidente

Locals

Les escoles municipals es trobaven en uns locals totalment inadequats, sense condicions pedagògiques ni higièniques. El *Diario de Villanueva y Geltrú* del dia 16 de gener de 1888 fa alguns comentaris en la seva crònica:

[...] Cualesquiera otros que no fuesen nuestros sabios concejales procurarían el arreglo de dicha sala, y no se necesita ser maestro de obras ni arquitecto para convertir en una sala seca y ventilada, la que hoy ocupa dicha Escuela y que carece de ventilación y sobra de humedad [...].⁽⁵⁾

L'Ajuntament era conscient d'aquesta mancança, i en la sessió municipal del 3 de març de 1896 es va tractar el tema. Com a conseqüència, hem trobat una instància enviada al Sr. ministre de Governació pel Sr. alcalde, En Pablo Soler, en la qual exposa la situació de la següent manera:

[...] locales que carecen casi en absoluto de condiciones higiénicas y pedagógicas por haber sido constuidos con fines y aplicaciones completamente distintos de la enseñanza el Ayuntamiento acordó la construcción de un grupo de edificios á dicho objeto destinados [...].⁽⁶⁾

Veiem que hi ha la proposta de construir un grup d'edificis on es puguin ajuntar totes les escoles que hi havia a Vilanova. Aquest edifici no es farà fins a l'any 1936 —any que es col·loca la primera pedra⁽⁷⁾— i no es posarà en marxa fins al 1940.⁽⁸⁾ La seva inauguració s'esdevingué en la Festa Major de 1941.

L'escola que va fundar En Tomàs Ventosa es trobava a la plaça de la Constitució (actual plaça de la Vila). Havia albergat el segon ensenyament: el Col·legi San Luís Gonzaga, que, després, va rebre el nom de Col·legi Lliure de Segon Ensenyament, fins a la vinguda dels escolapis, el 1877. Els escolapis s'hi estigueren fins que no van tenir acabat el seu col·legi de la rambla Samà (any 1879).⁽⁹⁾ Després hi havia hostatjades les escoles municipals, però, per una acta de la Junta d'ensenyament primari del 12 d'abril del 1892, sabem que s'acorda de traslladar l'Escola d'Arts i Oficis, que estava a la Rambla, al Col·legi Ventosa. Aleshores l'Escola del Sr. Fornells passa a l'Hospital Vell i la de Na Maurícia Unciti, al barri de la Geltrú.

[...] trasladar la escuela elemental de niños dirigida por el profesor D. Juan Fornells, al edificio llamado "Hospital Vell", propiedad del Ayuntamiento [...] trasladar la escuela elemental de niñas dirigida por la profesora Dª Mauricia Unciti á la casa que situada de preferencia en el barrio de la Geltrú, reuna tambien aquellas requeridas condiciones [...].⁽¹⁰⁾

En cap cas, aquí, es té en compte com aquest canvi pot afectar els/les alumnes. Més tard, en una acta de la mateixa junta del dia 15 de juny de 1892, quan es programen les dates per als exàmens públics, llegim:

[...] acordó también no celebrar exámenes en la escuela de niños dirigida por el Sr. Fornells, en atención á que en virtud del reciente cambio de focal han sido muchas las bajas de alumnos que ha experimentado la citada escuela, no estando preparados los nuevamente ingresados a causa del poco tiempo transcurrido des de su inscripción.⁽¹¹⁾

PEDAGOGIA

Quant a la pedagogia emprada, en podem agafar una petita idea gràcies a les actes de la junta municipal d'ensenyament primari, els pressupostos d'ingressos dels i de les mestres i els informes de la inspecció d'ensenyament. Es donava molta importància a les festes literàries i musicals i als premis. Contínuament trobem llistes d'alumnes que es proposen per tenir premi, i també llistes d'objectes per a premis.⁽¹²⁾

Un fet que ens palesa aquest interès pedagògic el trobem si ens centrem en el pressupost de Na Concepción Cabré,⁽¹³⁾ mestra de l'escola pública de pàrvuls de nenes, en què demana una taula per aplicar els "Dons de Froebel", "Mesita para hacer uso de los Dones de Froebel".⁽¹⁴⁾ Si estudiem el pressupost, veiem que, per aconseguir aquesta tauleta, la mestra ha d'invertir els diners que havia destinat a l'adquisició d'altres objectes. Això ens demostra la seva assenyada escala de valors:

La que suscribe hace constar que, habiendo mandado construir una mesita (comedor) para hacer aplicación de los dones de Froebel, ha tenido que invertir á más de las 35 ptas. destinadas al globo terrestre, las 18 ptas. que debían emplearse en la encuadernación de la Pedagogía de A. G.⁽¹⁵⁾

Si revisem l'inventari de l'escola, ens adonem que entre tot el material inventariat trobem els "dons de Froebel". Què són? Doncs el següent:

Sis pilotes amb els colors de l'arc de Sant Martí.

Cent poesies sobre el joc de la pilota.

Un cub i una esfera de fusta.

Un cub amb tres talls.

Un cub amb vuit cubs més petits

(per jugar a compondre'l i descompondre'l)

Un cub descompost amb tauletes.

Un cub descompost en diagonal, 27 parts.

Aquest material el va inventar Froebel per fomentar l'activitat creadora de l'alumnat.⁽¹⁶⁾

Els exàmens eren públics. Hem trobat a l'Arxiu Escofet una invitació per assistir-hi. El curiós és que és una invitació impresa per presenciar els exàmens públics de l'escola de pàrvuls d'En Felio Alsina, a l'Hospital Vell. En aquesta invitació podem llegir:

Sr. D...

Tengo el gusto de participar á V. y familia que el 20 del actual se celebrarán los exámenes públicos de la escuela de párvulos de esta villa, en el *Hospital Vell*, principiando los ejercicios á las 10 de la mañana.

LOS ALUMNOS SERÁN EXAMINADOS DE LAS MATERIAS SIGUIENTES.

Higiene.	Economía pública i privada.
Canto.	Geometría práctica y teórica.
Lectura.	Lecciones mentales.
Escritura.	Historia de España.
Aritmética.	Medidas, pesas y monedas.
Gramática.	Religion representada por los niños
Moral.	Máximas morales.
Gimnástica.	Cuentos morales.
Historia natural.	Física (fenómenos naturales).
Lectura sobre objetos.	Química (combinacion de los colores)
Lecciones sobre objetos.	Composición de sílabas, palabras,
Historia Sagrada.	oraciones y frases, con
Geografía teórica y práctica.	letras sueltas y al dictado.
Sistema o método de hablar.	como los sordo-mudos.

EDAD DE LOS EXAMINADOS, 3, 4, 5 Y 6 AÑOS.

Confío con la asistencia de V. y familia, quedando V. además autorizado para invitar á todas las personas que sean de su agrado; á cuyo obsequio le quedará sumamente agradecido su mas atento y S.S.Q.B.S.M.

EL DIRECTOR.
FELIO ALSINA.⁽¹⁷⁾

INSPECCIÓ

Quant a la inspecció d'ensenyament, observem la seva tasca en el control dels pressupostos. En tots hi ha el comentari de la inspecció; per exemple, les orientacions del Sr. inspector al mestre Sebastián Andreu, que, al final d'una llista de material, li aconsella que compri

[...] un cuadro con cristal para colocar en él la distribución del tiempo y trabajo, y siga adquiriendo los dones de Froebel [...].⁽¹⁸⁾

FESTES I PREMIS

En aquesta època es dóna molta importància a les festes literàries dins de les escoles i a l'entrega de premis. Sabem que aquestes es celebraven a totes les escoles i ens n'han arribat programes. Per fer-les més lluïdes i per donar-hi més relleu, es convidaven les autoritats municipals, la Junta d'Ensenyament Primari... Contínuament, tant en la carpeta de Cultura com en les actes de la Junta Municipal d'Ensenyament, i també en els pressupostos dels mestres, trobem llargues llistes d'objectes per a premis. Aquests es donaven a totes les edats i per bones notes, assistència... Molts anys després, Próspero Gandara ens en parla al *Diario de Villanueva*, en el seu article "Efemérides vilanovesas", en què recorda la inauguració i el repartiment de premis a l'Escola d'Arts i Oficis el 1892.⁽¹⁹⁾ El Col·legi Samà editava llibrets especials en els quals podem llegir el següent sobre els repartiments de premis:

Escola pública superior

Curso de 1893 à 1892.

*Llista de mèrit relatiu per a la distri-
buició de premis de los alumnes de la misma*

Sección 1.^a

<i>Enric Suparons y Guald.</i>	Sobresaliente
<i>Juan Manuel Alambó</i>	..9
<i>Joa. Sarreras y Guà.</i>	..9
<i>Antoni Martí - Caball.</i>	..9
<i>Joa. Sabina y Sarreras</i>	..9
<i>Joa. Font, Miquel.</i>	..9
<i>Antoni Sabatés, Carilles.</i>	Notable
<i>Diego Vidal y Mestres.</i>	..9

Sección 3.^a

<i>Antoni Sarreras i M.</i>	Sobresaliente
<i>Juan Soler y Ferrer</i>	..9
<i>Antoni Sabatés y Ferrer</i>	..9
<i>Juan Manuel Alambó</i>	..9
<i>Miguel Sarreras y Guàrdia</i>	Notable
<i>Fernán Sabatés y Caball.</i>	..9
<i>Diego Ferrer y Ferrer</i>	..9
<i>Enric Sabatés y Ferrer</i>	..9
<i>Joa. i Martí Sabatés</i>	..9
<i>Enric Martí Sabatés</i>	..9
<i>Diego Sarreras y Ferrer</i>	..9
<i>Joa. Ferrer y Ferrer</i>	..9
<i>Juan Sabatés y Ferrer</i>	..9
<i>Enric Martí Sabatés</i>	..9

Llista de "mèrit relatiu per a la distribució de premis" als alumnes de l'Escola Pública Superior de Vilanova i la Geltrú del curs 1891-92 (Arxiu Històric Municipal - Carpeta de Cultura anys 1870 a 1899).

Solemne repartición de premios celebrada el día 10 de julio de 1892. [...] Ante numerosísimo y muy escogido concurso tuvo lugar el día 10 de julio la solemne distribución de premios a los Srtos. Alumnos Pensionistas i Encomendados [...]. Después de una bellísima sinfonía, ejecutada a cuarteto y piano bajo la experta dirección del profesor de música D. Antonio Urgellés, el P. Rector Ramón Comapá pronunció el discurso [...].

En el discurs fa referència a l'educació familiar:

[...] a la deficiencia de la educación doméstica debían atribuirse en primer término los males morales de que adolece la sociedad moderna [...].⁽²⁰⁾

LA JUNTA DE PRIMER ENSEYAMENT I ELS PROFESSORS/ES

Un punt i a part mereix la Junta de Primer Ensenyament. La seva tasca consistia en la realització de les visites a les escoles. En aquestes visites miraven d'influir en els alumnes perquè tinguessin respecte als i a les mestres i els donaven ànims per seguir endavant. S'observava una valoració de la feina pedagògica, almenys per part de la Junta. També col·laborava en els premis que s'entregaven després de les festes. En les seves actes s'elogiava molt la feina del professorat, ja que, malgrat les limitacions, les faltes d'assistència i les condicions dels locals, s'observava molt d'interès i entusiasme per part dels professors/res.⁽²¹⁾

Quant als professors/es que hi havia en aquells moments, podem pensar que eren persones que treballaven amb il·lusió i que intentaven que tot funcionés a pesar que els locals no reunien les condicions higièniques ni pedagògiques, i també malgrat l'abstenció de l'alumnat. De fet, reben un gran reconeixement de la Junta d'Ensenyament Primari cada cop que els visita. Pel que ens ha arribat, podem pensar, que eren persones entregades a la seva tasca i al món cultural vilanoví. Concretament el mestre En Francisco Bonet, el Sr. Fornells, el P. Llanas (primer rector dels escolapis i home d'esperit científic) estaven molt lligats a l'Ateneu. Aquest últim va ser el seu president en el moment més difícil (quan es va fer la unió dels dos Ateneus de Vilanova).⁽²²⁾

PROLIFERACIÓ DE FUNDACIONS

Aquest darrers anys del segle passat varen ser molt rics en fundacions religioses dedicades a l'ensenyament. Si ens hi fixem, trobem les mateixes escoles religioses que avui (excepte les mares escolàpies, que ja no hi són, i els franciscans, que són d'ara). També és en aquesta època quan els col·legis religiosos ocupen els locals que tenen avui; de tots aquests col·legis, l'únic construït exprés per a l'educació dels infants en aquells moments era l'Escola Pia. Els col·legis públics demanaven un grup d'edificis que, per cert, no s'aconsegueix fins a l'època de la República.⁽²³⁾

EDUCACIÓ DE LES NENES

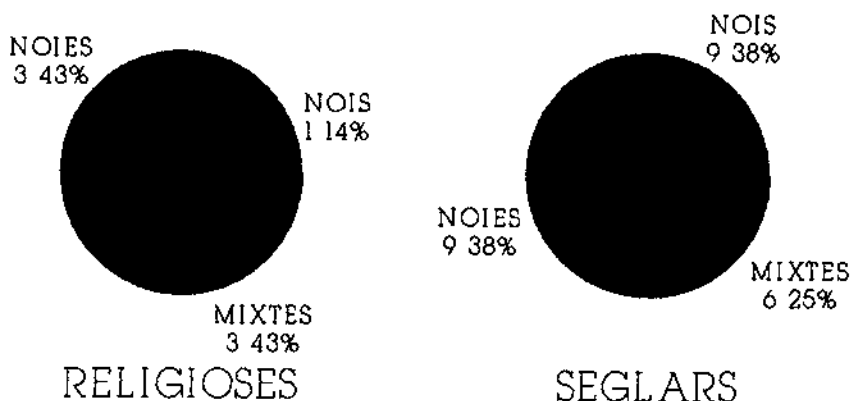
Si estudiem l'ensenyament que es donava a les nenes, el P. Garí ens comenta, el 1860, que "la educacion de las niñas sigue hoy día la marcha progresiva del siglo".⁽²⁴⁾ Segueix comentant que en tots temps a Vilanova hi ha hagut cases particulars "ocupadas en la enseñanza de los labores propios del sexo femenino".⁽²⁵⁾ També fa esment d'un petit avenç, ja que el 1843-44, Na Francisca Freixas ensenyava, a les seves alumnes, algunes matèries de la instrucció primària, sempre sense descuidar els ensenyaments pròpiament femenins:

[...] que á mas de los labores propios de su sexo instruía á sus discípulas en algunas materias de instruccion primaria.⁽²⁶⁾

Fa un repàs de les senyoretetes dedicades a la instrucció des del 1840 fins al 1860, any que es publica la seva història de Vilanova, i de com, a poc a poc, aquestes senyores van aconseguint el títol per a poder ensenyar, com és el cas de Na Luisa Pla i Herrera, que, aleshores, té cura de la classe de nenes costejada per la municipalitat.

Com a fundacions religioses dedicades a l'ensenyament de les nenes, el 1857 varen venir les "Hermanas de Enseñanza de la Purísima Concepción". Inauguraren, el 30 d'abril, un col·legi per a l'educació de senyoretetes, "a cuyo acto asistieron las autoridades clero y muchísimos padres de familia con sus niñas".⁽²⁷⁾ Si seguim el P. Garí, veiem que, en aquella primera època, a les nenes, se'ls ensenyava la lectura, l'escriptura i les matemàtiques, junt amb altres ensenyaments més típics de les nenes i de l'època:

ESCOLES

Gràfica comparativa de les escoles religioses i seglars existents a Vilanova i la Geltrú l'any 1892.

[...] en este colegio, se enseña lectura, escritura, gramática española, aritmética, geografía, religión y moral: en labores, calceta, encajes, coser, bordar, planchar, hacer flores, etc.⁽²⁸⁾

Més tard, el 1859, varen venir unes altres religioses, les de la Divina Providència, que varen obrir les seves classes a les nenes pobres. El que s'ensenyava en aquest col·legi no era diferent de l'altre.

[...] Donde á mas de calceta, coser, encajes, bordar i flores, se enseñan principios de religion y moral, lectura, escritura, gramática castellana etc.⁽²⁹⁾

COMPARACIÓ DEL CURRÍCULUM QUE SEGUIEN ELS NENS I LES NENES EL 1892

Havent vist aquest precedents, podem centrar-nos en l'any 1892. Si fem un estudi per assignatures i comparem entre les que estudia-

ven els nens i les que estudiaven les nenes, la mostra és de 1.466 nens escolaritzats i 1.117 nenes escolaritzades.⁽³⁰⁾

	Nens	Nenes
<i>Lectura:</i>	1.019	840
<i>Escriptura:</i>	824	560
<i>Gramàtica:</i>	890	432
<i>Aritmètica:</i>	972	518
<i>Geografia</i>	557	109
<i>Geometria:</i>	534	76
<i>Urbanitat:</i>	577	392
<i>Religió i moral:</i>	771	742
<i>Història:</i>	164	79
<i>Física i química:</i>	33	
<i>Agricultura:</i>	137	
<i>Labors:</i>		632
<i>Francès:</i>	13	
<i>Dibuix:</i>	307	91
<i>Música:</i>	86	9
<i>Mercantil:</i>	26	
<i>Batxillerat:</i>	71	
<i>Indústria i comerç:</i>	79	
<i>Art de construcció:</i>	69	36
<i>Teoria i pràctica de teixits:</i>	14	
<i>Moldejat i buidat:</i>	5	
<i>Mecànica:</i>	7	
<i>Taquigrafia:</i>	4	
	Homes	Dones
<i>Curs nocturn d'adults:</i>	491	256

Música

Si ens centrem en les classes de música, ens sorprèn que només fossin 9 les nenes que estudiaven música; però si mirem les classes particulars, veurem que aquest nombre augmenta considerablement, ja que aquestes classes s'imparteixen a les cases dels pro-

fessors o a casa dels alumnes. Les nenes, concretament, rebien les classes a casa seva.

	Nens	Nenes
<i>Classes a casa del professor:</i>	16	
<i>Classes a domicili:</i>	16	28

ADMISSIÓ A LES ESCOLES

A la carpeta de Cultura hem trobat un document solt de model de sol·licitud per a l'ingrés a les escoles. Aquest full es troba dividit en tres parts:

- 1ª Sol·licitud especificant quina escola es vol.
- 2ª Firma del metge en què es certifica el control de vacunes.
- 3ª Dictamen de l'alcalde dient a quin mestre ha d'anar, pessetes i cèntims que ha d'abonar.⁽³¹⁾

ESCOLES 1892

MUNICIPALS I PRIVADES

Gràfica comparativa de les escoles municipals i privades existents a Vilanova i la Geltrú l'any 1892.

Com a petita conclusió, podríem dir que el 1892, dintre de ser un dels anys que l'historiador N'Albert Virella qualifica de tristos en el seu llibre intítulat així,⁽³²⁾ i malgrat el deplorable estat de les escoles, pensem que no hi falten els ànims per a tirar endavant l'ensenyament i que la cultura que en aquests moments té Vilanova és filla d'aquells anys en què s'anava treballant i en què van proliferar les escoles amb gran nombre de fundacions. Podem pensar que no descobrim res de nou quan als col·legis, avui, mirem que els/les nostres alumnes tinguin contacte amb la natura, desenvolupin la seva imaginació... Na Concepción Cabré, mestra municipal de pàrvuls, ja ho feia en unes condicions molt diferents, i potser per això li hem de reconèixer un gran valor. Veiem, també, que l'ensenyament de les nenes cada cop és més important i que, a poc a poc, va millorant. Només cal veure que a l'escola d'Arts i Oficis, el 1891, elles estudiaven aritmètica, geometria, art de construcció i dibuix. I si ens fixem en les escoles, en totes se'ls ensenyava lectura, escriptura, gramàtica... (almenys a les qui anaven a classe).

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES

- (1) GARÍ I SIUMELL, P. José Antonio. *Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú, desde su fundación hasta nuestros días*. Imprenta y librería de Leandro Creus. Villanueva 1860, p. 248.
- (2) *Estadística Escolar de 1892*. Full solt dins de la Carpeta de Cultura de 1870-1899. Arxiu Municipal de Vilanova i la Geltrú dipositat a la Biblioteca-Museu Balaguer de Vilanova.
- (3) *Crónica del Colegio Samá de las Escuelas Pías de Villanueva y Geltrú*. Manuscrita pel P. Manuel Bordás el 1928. Arxiu del Col·legi Samà de Vilanova i la Geltrú, pp. 8, 9 i 10.
- (4) *Estadística Escolar de 1892*. Op. Cit.
- (5) *Diario de Villanueva y Geltrú*. 16 de gener de 1888.
- (6) Sol·licitud del Sr. alcalde de Vilanova i la Geltrú a l'Exm. Sr. ministre de la Governació signada el dia 4 de març de 1896. Carpeta de Cultura de 1870-1899. Arxiu Municipal situat a la Biblioteca-Museu Balaguer de Vilanova i la Geltrú.
- (7) *Diario de Villanueva y Geltrú* de l'11 d'abril de 1936, pp. 4 i 5.
- (8) Llibre d'Actes del Claustre de Professors del Grup Escolar José Antonio del Vilanova i la Geltrú, dia 7 de novembre de 1940. Arxiu del CEIP Pompeu Fabra de Vilanova.
- (9) *Crónica del Colegio Samá de las Escuelas Pías de Villanueva y Geltrú*. Op. Cit., pp. 51 a 64.

- (10) Acta de la Junta Local d'Ensenyament Primari del dia 12 d'abril de 1892. Op. Cit. Carpeta de Cultura 1870-99.
- (11) Acta de la Junta Local d'Ensenyament Primari de 15 de juny de 1892. Op. Cit. Carpeta de Cultura 1870-99.
- (12) Acta de la Junta Municipal d'Ensenyament del 12 d'abril de 1892. Carpeta de Cultura 1870-1899. Op. Cit.
- (13) Pressupost d'ingressos i despeses i inventari de la mestra Concepción Cabré del dia 30 d'abril de 1893. Carpeta de Cultura de 1870-1899 Arxiu Històric Municipal de Vilanova i la Geltrú, que es troba a la Biblioteca-Museu Balaguer de Vilanova.
- (14) Federico Froebel va néixer a Oberwesssbach (Alemanya), va estudiar ciències naturals a Jena, Gotinga i Berlín, va ser professor d'una escola de Francfort. Del 1810 al 1812 va estar amb Pestalozzi estudiant els seus mètodes. La seva obra més important és *L'educació de l'home*. Va ser el fundador dels "kindergarten" (jardins d'infància). Pensa que el nen/a ha de ser educat abans dels 7 anys, en un clima de llibertat, afecte i contacte amb la natura. Per a fomentar l'activitat creadora inventa un material escolar, els *dons* i les *ocupacions*.
- (15) Pressupost de la mestra Concepción Cabré, full solt a la Carpeta de Cultura de 1870-1899. Op. cit.
- (16) GUTIERREZ ZULOAGA, Isabel. *Historia de la Educación*. ITER ed. Madrid 1969, p. 327.
- (17) Arxiu de Na Tina Escofet a Vilanova i la Geltrú.
- (18) Pressupost del mestre Sebastián Andreu, full solt a la carpeta de Cultura 1870-1899. Op. cit.
- (19) *Diario de Villanueva y Geltrú*. 2 d'octubre de 1926, pp. 1, 2, 3 i 4.
- (20) Llibret de Premis del 1891-92 pàg. 3. Arxiu de l'Escola Pia de Catalunya a Barcelona.
- (21) Actes de la Junta Local de Primera Ensenyança. Carpeta de Cultura de 1870-1899. Op. cit.
- (22) Llibre d'Actes de l'Ateneu de Vilanova i la Geltrú. 18 d'octubre de 1880. Biblioteca-Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú.
- (23) *Diario de Villanueva y Geltrú*. 11 d'abril de 1936, pp. 4 i 5.
- (24) GARI I SIUMELL, P. Fr. José Antonio: Op. Cit., p. 251.
- (25) GARI. Op. cit., p. 251.
- (26) GARI. Op. cit., p. 251.
- (27) GARI. Op. cit., pp. 251, 252.
- (28) GARI. Op. cit., p. 252.
- (29) GARI. Op. cit., p. 259.
- (30) Estadística Escolar 1892. Op. cit.
- (31) Full solt d'admissió d'alumnes. Carpeta de Cultura 1870-1899. Op. cit.
- (32) VIRELLA I BLODA, Albert. *Els anys tristos (1881-1900). Crònica de la decadència de Vilanova i la Geltrú*. Ed. Institut d'Estudis Penedesencs. 1992.

GRUPS D'ALUMNES DE LES ESCOLES VILANOVINES DE LA DARRERA DÈCADADA DEL SEGLE XIX

La totalitat de les fotografies han estat cedides per l'Arxiu Escofet
de Vilanova i la Geltrú.

Escola Pública Superior per a nois. Director: Joan Gomis Oromí (1892).

*Escola Pública Superior per a nois. Director: Joan Gomis Oromí.
Ajudant: Felicià Elias (s/d).*

*Escola Pública Superior per a nois. Director: Joan Gomis Oromí.
Ajudant: Felicià Elias (s/d).*

Col·legi Peninsular dirigit pels professors Roldan i Borrell (1892).

Escola Pública per a noies dirigida per Manuela Castellà (1898).

Escola Pública Superior per a nois. Director: Joan Gomis Oromí (1898).

Escola pública dirigida por D. Pascual Espelt
1er GRUPO-AÑO 1900

Escola Pública dirigida per Pascual Espelt - Primer grup (1900).

Escola pública dirigida por D. Pascual Espelt
2º GRUPO-AÑO 1900

Escola Pública dirigida per Pascual Espelt - Segon grup (1900).